

RELAȚIONAREA ȘI COMUNICAREA PEDAGOGICĂ ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR

VINNICENCO Elena, dr., conf. univ., catedra PMÎP, UST

Rezumat. *Educația se desfășoară în contextul relației pedagogice - o relație asimetrică de influență a educatorului asupra educatului. În procesul comunicării pedagogice se descriu diverse modalități de interacțiune a pedagogului și colectivului de elevi, conținutul căreia o constituie schimbul de informații, exercitarea influenței educative și organizarea înțelegerii reciproce, pedagogul fiind inițiatorul și moderatorul acestui proces.*

Cuvinte cheie: *comunicare pedagogică, relaționare interumană, stil comunicațional, blocaje de comunicare.*

Abstract. *Education takes place in the context of the pedagogical relationship - an asymmetrical relationship of influence of the educator on the educated. In the process of pedagogical communication, various ways of interaction of the pedagogue and the group of students are described, the content of which is the exchange of information, the exercise of instructive-educational influence and the organization of mutual understanding, the pedagogue being the initiator and moderator of this process.*

Keywords: *pedagogical communication, interpersonal relationships, communication style, communication blockages.*

Comunicarea pedagogică este o comunicare profesională a cadrului didactic cu elevii în procesul instruirii și educației. Analizată din perspectivă psihopedagogică, comunicarea didactică prin dialog euristic apare ca un model interactiv, profesorul și elevul fiind în același timp emițător și receptor, creându-se între ei o relație de schimb de idei, de corectări și completări.

În pedagogia contemporană putem evoca *conceptul de competență de relaționare* - element fundamental al relațiilor și interacțiunilor în mediul educațional. Acest înțeles este menționat de către Em. Durkheim care susține că pedagogul este privit ca reprezentant al generației adulte, ce relaționează cu copilul; în această situație el exercită o serie de atribute, acelea de autoritate și de control, față de care copilul trebuie să se supună [1].

„Problematika relaționării interumane - nevoia de a mă face ușor înțeles și, totodată, de a-i înțelege pe cei din jur - este studiată de știința *relaționologie*, menționează S. Negruți” [6, p.18-19].

În viziunea lui L. Ezechil *competența de comunicare* se afirmă în exercițiul curent al relaționării ca demers interacțional cu caracter psihosocial marcat de performanță care angajează, din această cauză, unele acțiuni bine conștientizate, raționalizate [2].

În acest context putem menționa că fluxurile comunicaționale acționează convergent sau divergent și scot în evidență efecte pozitive sau negative la nivelul interacțiunii. Chiar și în cazul

insuccesului obținut la nivelul interacțiunii cu caracter didactic, schimbul interpersonal poate continua până la rezolvarea problemelor care târăgănează obținerea succesului în învățare. Este vizibil faptul că profesorul este cea mai activă și mai autoritară persoană din clasă, dar succesul său în interacțiune depinde de performanțele elevilor în învățare.

Pentru obținerea schimbului interpersonal este necesară o comutare a poziției puse pe predare (activitatea profesorului) și învățare (activitatea elevului), către înțelegerea, anticiparea și programarea modului de desfășurare a relației care redă, în același timp, două coordonate:

- a) schimbul informațiilor;
- b) schimbul stărilor și al atitudinilor.

Astfel captarea atenției elevului în procesul comunicării nu depinde numai de voința și abilitatea cadrului didactic de a iniția un dialog. Se interpune o mulțime de bariere de ordin fizic, fiziologic, psihic, psihosocial, lingvistic, semantic, cultural, adică o multitudine de alte condiționări care dau specificitate oricărui tip de comunicare.

În acest context, caracteristica profesorului eficace, constă în abilitatea de a se face ușor înțeles în procesul transmiterii conținuturilor școlare, de a stimula interesele de cunoaștere, de a realiza un control adecvat asupra modului de receptare și de înțelegere a cunoștințelor transmise elevilor. Astfel se evidențiază atât latura didactică a relaționării de tip școlar, cât și de caracterul emoțional, interpersonal al interacțiunii.

În continuare propunem structura comunicării didactice, reprezentată în figura 1.

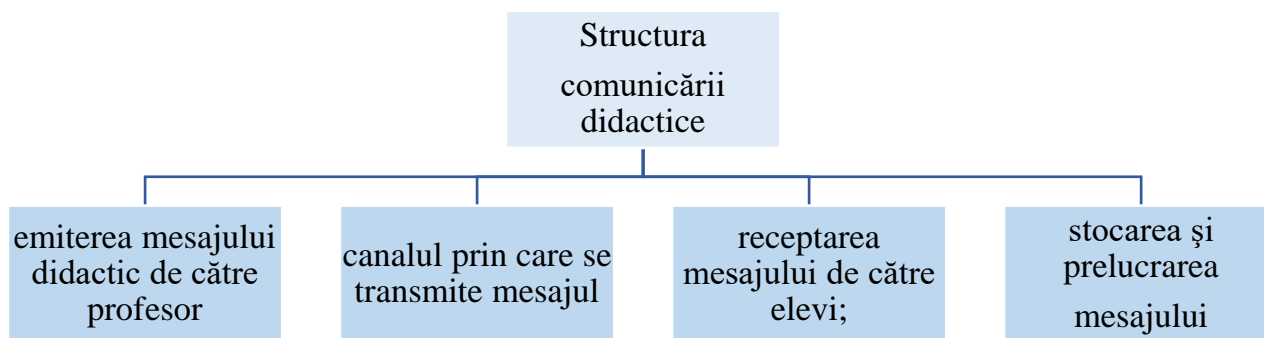

Figura 1. Structura comunicării didactice

Competența de comunicare se va manifesta și prin capacitatea de ascultare a elevilor. Cei mai apreciați profesori sunt cei care permit libertatea de exprimare a elevilor, cei care le oferă sentimentul de siguranță și libertatea comunicării. Competența comunicativă este abordată din cel puțin două perspective:

- lingvistică, care se axează pe capacitatea de a comunica eficient într-o anumită limbă;
- psihosocială, ce relevă capacitatea membrilor unei anumite comunități de a interacționa unii cu ceilalți, de a-și convinge interlocutorii în realizarea unor scopuri personale sau colective.

Din punct de vedere procesual, curriculumul pentru învățământul primar se axează pe următoarele aspecte:

- promovarea concepției constructiviste și interactive: centrarea pe cel ce învață, interacțiunea activă a elevului cu alți elevi/cadre didactice, dar și cu propriu-zis conținut curricular, prin construirea de noi cunoștințe, înțelegeri și interpretări proprii etc.;
- realizarea intra-, inter- și transdisciplinarității în contexte autentice de învățare, asigurând formarea eficientă a competențelor etc.[10].

În contextul comunicării didactice argumentul autorității cadrului didactic este un mecanism important pentru a atinge persuasiunea care îl determină pe profesor să-și realizeze obiectivele. Prin discursul persuasiv, cadrul didactic reușește să stabilească cu elevii o relație benefică, evitând excesul de autoritate sau de familiaritate, oricare dintre ele fiind dăunătoare. Discursul persuasiv se caracterizează prin:

- Reflectare clară, explicită a mesajului;
- Adecvare, prin îmbinarea aspectelor formale, nonformale și celor informale;
- Intensitatea vocii, care permite să fie aleasă o tonalitate prietenoasă;
- Adresabilitate, în care se utilizează pronumele personale;
- Reglabilitate, ceea ce permite, să se creeze pauze între părțile discursului pentru a lăsa elevilor timp de reflectare ori pentru formularea opiniilor proprii;
- Interactivitate, ceea ce permite stabilitatea unui contact fizic cu auditoriul etc.

În literatura de specialitate sunt menționate cele mai importante forme de comunicare cum ar fi : *comunicare nonverbală și comunicare verbală* [7].

Comunicare nonverbală se realizează prin intermediul mijloacelor nonverbale, printre acestea, cele mai mult cercetate, fiind corpul uman, spațiul sau teritoriul, imaginea.

Comunicarea prin imagini (afiș, fotografii, ilustrații, cinema, televiziune).

În cadrul comunicării verbale distingem:

- comunicarea orală;
- comunicarea scrisă.

Comunicarea orală prezintă următoarele caracteristici:

- comunicarea orală poate fi dialog sau monolog.

Comunicarea scrisă vizează cunoașterea unui cod specific de către cel care face apel la ea.

Comunicarea scrisă evidențiază raportul optim dintre informație și timp: - între necesar și redundant - între transinformațional și productiv informațional.

Pentru perfecționarea comunicării didactice, este necesară cunoașterea și respectarea unor reguli, între care menționăm:

- vorbirea concisă, clară, deschisă și directă;

- favorizarea feedback-ului;
- receptarea mesajelor primite și descifrarea corectă a acestora;
- utilizarea diferitor forme de comunicare;
- analiza și verificarea mesajelor.

Comunicarea paraverbală se descrie prin faptul că informația este codificată și transmisă prin elemente prozodice și vocale care însoțesc cuvântul și vorbirea, în general, și care au semnificații comunicative aparte.

P. Golu [4] propune un inventar al mijloacelor de comunicare paralingvistică (Figura 2):

<i>modalitățile de exprimare aparente</i>	<ul style="list-style-type: none"> • maniera de a te face prezent, atitudinile observabile, remarcate uneori inconstient de dispoziția afectivă, starea
<i>paralimbajul gestual și motor</i>	<ul style="list-style-type: none"> • mișcările brațelor, ale umerilor, schimbările posturii, mișcările capului
<i>paralimbajul asociat cuvântului</i>	<ul style="list-style-type: none"> • aspecte verbo-motorii (ritm, debit, sublinierea unor cuvinte, caracteristici ale articulației, metrica și accentul limbajului oral
<i>elementele asociate mesajului scris:</i>	<ul style="list-style-type: none"> • ilustrațiile, fotografiile, hârtia

Figura 2. Mijloace de comunicare paralingvistică

Autorii B. M. Grant și D. Grant-Hennings au realizat un studiu în care au elaborat un model interacțional nonverbal, reprezentat în figura 3. În acest context se caracterizează modalitățile în care mișcările fizice se pot corela cu comportamentul verbal, contribuind astfel la sporirea semnificațiilor cu care se operează în context școlar. În conformitate cu anumite criterii, mișcările fizice ale cadrului didactic au fost împărțite în două mari categorii [5]:

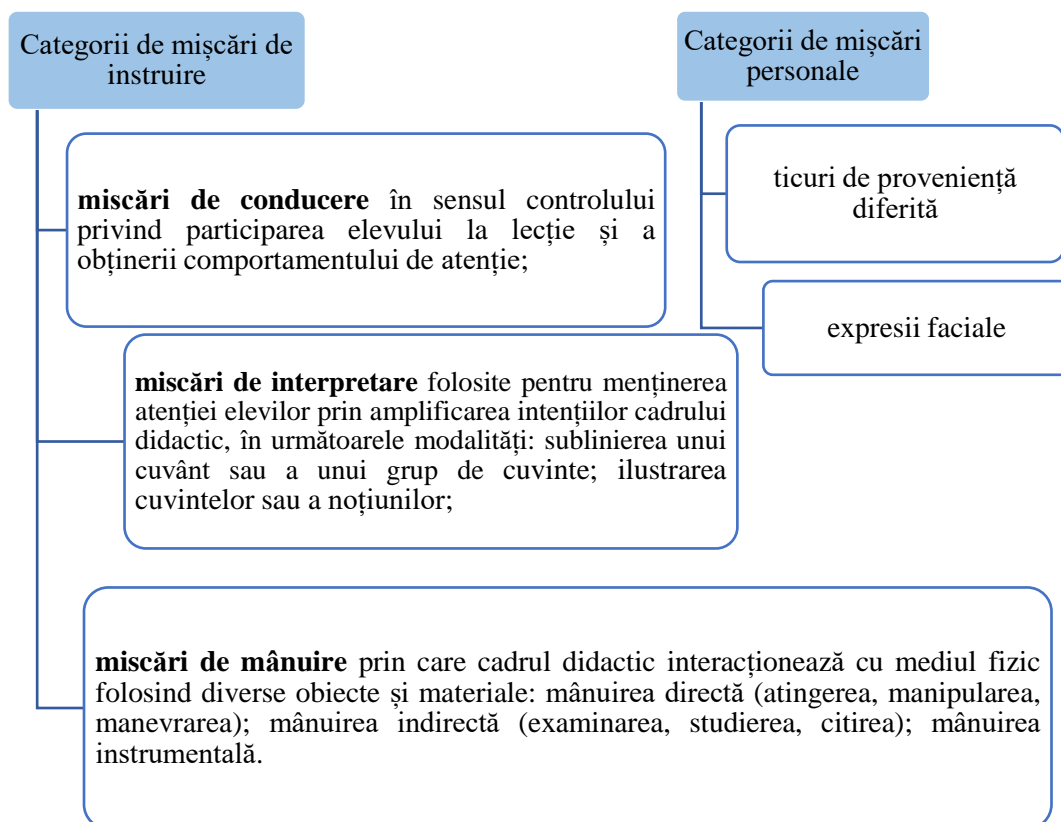

Figura 3. Model interațional nonverbal

K. Lewin a clasificat stilurile comunicării în trei categorii:

1. Stil democrat;
2. Stil autocrat;
3. Stil liberal.

Stilul autocrat se caracterizează prin:

- Conducere dură și control total. Multiple observații brutale, neîntemeiate, cu atac la persoană în adresa unora și lauda abundentă și nemeritată a altora;

În cazul când stilul de comunicare al profesorului *este democrat* elevii:

- participă activ la luarea deciziilor;
- determină modalitățile de organizare a muncii lor și de desfășurare pe parcursul întregii perioade de activitate.

Pedagogul democrat apreciază faptele și nu persoana în cauză.

Specific pentru *stilul liberal* (îngăduitor) este faptul că pedagogul se eschivează de la îndatorirea de a conduce procesul instructiv-educativ, își declină responsabilitatea pentru cele ce se întâmplă. El îndeplinește un volum mic de lucru, care este deseori inefficient și insuficient pentru a preda și a evalua calitativ.

Analizând procesul de comunicare putem evidenția o serie de factori care produc perturbări la nivelul componentelor (emițător, mesaj, canal, receptor), sau de interacțiunea lor. Factorii perturbatori ai comunicării pedagogice sunt reprezentați în figura 4:

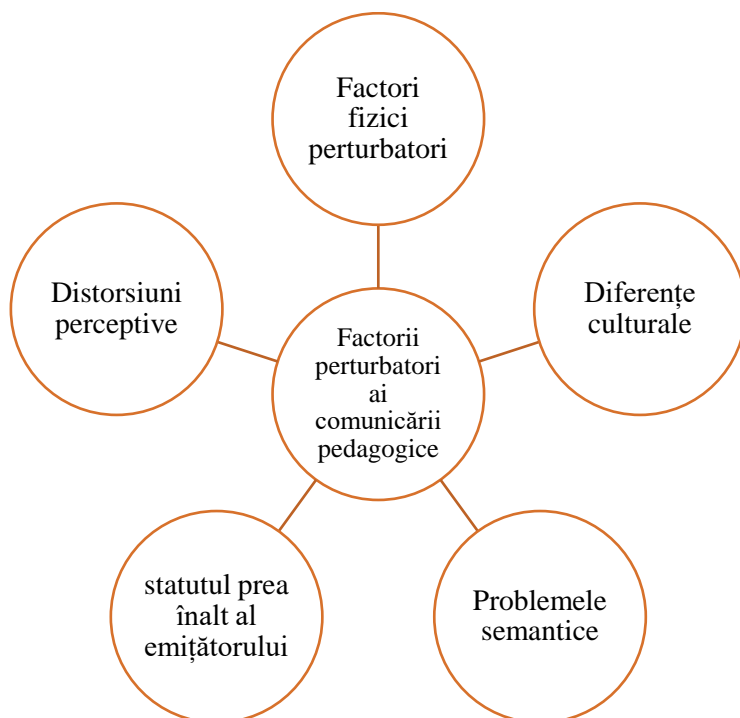

Figura 4. Factorii perturbatori ai comunicării pedagogice

Blocajele de comunicare se pot produce atunci când:

- ❖ emițătorul nu redă explicit mesajul;
- ❖ mesajul nu este redat clar, coerent, structurat;
- ❖ emițătorul folosește un tempou prea încet, prea tare sau prea rapid;
- ❖ mesajul nu este transmis în corelație cu solicitările existente;
- ❖ mesajul nu este accesibil vârstei elevilor;
- ❖ comunicarea este numai unilaterală, provoacă pasivitate; etc.

În acest context propunem soluții pozitive în procesul relaționării și comunicării eficiente în mediul școlar:

- deschiderea cadrului didactic față de comunicarea în clasă;
- promovarea unor strategii care să implice elevii în schimburi conversaționale, care se axează pe strategii de facilitare a comunicării;
- aplicarea unor modele lingvistice avansate, care presupun implementarea unor strategii de dezvoltare a limbajului;
- valorizarea ideilor elevilor, a efortului, spațiului și a muncii copiilor, susținerea lor în procesul de învățare;
- identificarea unor exigențe particulare care implică starea de bine a copiilor și de a-i angaja în dialoguri;

- manifestarea toleranței față de anumite manifestări ale stresului, ale agresiunii etc.;
- împărtășirea de sentimente și experiențe proprii de către cadrele etc.

Bibliografie

1. Durkheim, E. Educație și sociologie. București: EDP, 1980.
2. Ezechil, L. Comunicarea educațional în context școlar. București: EDP, 2002.
3. Goleman, D. Inteligența emoțională. București: Editura Alfa, 2004.
4. Golu, P. Fenomene și procese psihosociale, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989.
5. Grant, B.M., Grant-Hennings D. Mișcările, gestică și mimica profesorului. O analiză a activității nonverbale. Editura Didactică și Pedagogică, București, 1977.
6. Negruți S. Relaționarea. O explorare multidimensională și interdisciplinară, București: Netkraft Impex SRL, 2000.
7. Pânișoară I. O. Comunicarea eficientă. Ediția a III-a revăzută și adăugită. Iași: Editura Polirom, 2006.
8. Silistraru N. Valori ale educației moderne. Chișinău: Combinatul Poligraf, 2006.
9. Davidescu E. Valorificarea competenței de relaționare în formarea pedagogilor sociali.
Disponibil:http://www.cnaa.md/files/theses/2018/54019/elena_davidescu_thesis.pdf.
10. https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_primare_05.09.2018.pdf